

VEGYESEK.

— Jelentés a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtáráról.

A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára az 1890. év második felében 2123 kötet és füzet nyomtatvánnyal, 217 kötet kézirattal, 2881 oklevéllel, 11 fényképmásolattal és 11 negatívvel gyarapodott; és pedig *ajándékkal kapott* 208 kötet és füzet nyomtatványt, 91 kötet kéziratot, 1 oklevelet, *letéteményként* 830 darabot; *vásárolt* 425 kötet és füzet nyomtatványt, 126 kötet kéziratot, 2461 darab oklevelet és levelet, és 1 fényképmásolatot. A beérkezett köteles példányok száma 1630 kötet és füzet. Könyvek, kéziratok, oklevelek, pecsétlenyomatok, fénykép-másolatok és hirlapok vásárlására, továbbá könyvkötésre, könyvtári kiadványokra és más könyvtári czélokra 3834 frt 48 kr. fordított. Az olvasók száma 6663 volt, kik 13,562 kötet nyomtatványt, 606 kötet kéziratot és 6192 oklevelet használtak. A könyvtáron kívül házi használatra 578 egyén 1925 kötet nyomtatványt kölcsönzött ki. Összesen tehát 7241 egyén használt 15,487 kötet nyomtatványt, 606 kötet kéziratot és 6192 oklevelet. A könyvtár állapotáról egyébként a könyvtár évi jelentése más helyen nyújt tájékoztatást.

— Jelentés a budapesti királyi magyar tudományegyetem könyvtárának rendezéséről, gyarapodásáról és forgalmáról 1890-ben.

Nagyméltóságú Gróf, Miniszter Úr!

Kegyelmes Uram!

Az egyetemi könyvtár 1890-ik évi forgalmáról és gyarapodásáról végjelentésemet van szerencsém excellentiádnak következőkben felterjeszteni.

A könyvtár a múlt évben excellentiádnak kegyes intézkedése folytán jelentékenyen gyarapodott a Bászeli-féle könyvtár

megszerzése által. E könyvtár 1947 mű s ezenkívül igen becses 1653 darab külföldi programm-gyűjteményből áll. Az átvitel a folyó év elején megtörténvén, azonnal hozzá látott a könyvtári személyzet feldolgozásához, s ez legnagyobb részében be is fejeztetett. A programokon kívül több mű volt olyan, mely már régebben megszerzetett a könyvtár számára, s mint ilyen, Nagyméltóságod bölcs és kegyes intézkedése szerint, átadatik a philológiai szeminariumnak. Ezen művekről külön lajstrom készítettettt melynek egy példányát a jövő év elején bátor lesznek excellentiádnak beterjeszteni, s egy másik példányát a philológiai szeminarium igazgatóságának átadni, bevárván excellentiádnak kegyes intézkedését, hogy magok a művek is beszolgáltassanak.

Aránylag még fontosabb és jelentékenyebb az a gyarapodás, melylyel excellentiád a Wenzel-féle könyvtár megszerzése által intézetünket növelni kegyeskedett. Valóban rendkívül becses könyvtár ez, mely nagy értékű historiai, jogi és jogtörténelmi művekkel, s köztük ma már igen sok antiquarius úton is alig megszerezhető művel gazdagítá könyvtárunkat. Kiváló szakember által öntudatosan gyűjtött könyvtár ez, melyben hasonlólag bizonyára fognak másodpéldányok szép számmal találkozni, de a melynek abban áll főértéke, hogy a mi gyűjteményünket kiegészíti. Sok oly munka van a gyűjteményben, melynek hiányát mi élénken éreztük s melynek megvétele azoknak, kik irodalmi problémák megoldásával foglalkoznak, jó szolgálatot fog tenni.

Hogy két ilyen nagy és gazdag könyvtárnak feldolgozása az apróbb nyomtatványok feldolgozását legalább egy időre háttérbe szorítja, azt indokolnom sem kell; de azért, Kegyelmes uram, az se szünetelt. Egy a napdíjasok közül állandóan ezzel foglalkozott, s ezek közül is, mintegy 2000 munka fel lett dolgozva.

Ezenkívül, Kegyelmes Uram, a magyar vonatkozású munkák külön szakaszba való beosztása befejeztetett, sőt ezek fel is vétettek, számozattak s ilyen módon ezek rendezése befejeztetett, Folytattuk az Incunabulumok czímsorozatát is, s valószínűleg a közelebbi évben már azon helyzetben lesznek, hogy ezek katalógusának kinyomatása iránt is előterjesztést fogok excellentiádnak tehetni.

Az intézet másodpéldányai közül a történelmi szeminarium

359 művet választott ki, melyek excellentiád kegyes intézkedése következtében, a fentirt intézetnek már át is szolgáltattak.

Ujjonnan vásárolt munkákkal is szépen gyarapodott könyvtárunk. Ezek részint rendes dotatióból, részint a beiktatási díjalapból befolyt összegből vásároltattak. Ezek feldolgozásával, Kegyelmes Uram, semmit se késtünk, s hogy ezen az úton mennyi munkával gyarapodott könyvtárunk, arról a jelen czímjegyzék ad számot.

Könyvtárunknak sem a Bászél, sem a Wenzel-féle könyvtárak megvásárlásából származott gyarapodása nincs a czímjegyzékbe befoglalva, azok aránytalanul nagyra növelnék e czímjegyzéket, s minthogy azok könyvtárunknak régi állományát gyarapítják, a czímjegyzékbe fölvételöket mellőzhetőnek tartom.

A folyóiratok könyvtárát a múlt évben is igen számosan használták s használják folytonosan. Ez évben is sikerült a hézagok közül néhányat antiquariusi úton történt megvásárlás által kiegészíteni.

Sajnos vesztesség érte könyvtárunkat Páldy Lajos könyvtártiszt f. é. december 17-én történt halálával. Hosszas időn át a Nemzeti Múzeum könyvtárának rendezésében vett részt, innen az egyetemi könyvtárba lépett át s valódi ügyszeretettel szolgálta az intézetet. Hosszabb idő óta tartó betegeskedése sem tartá vissza a könyvtár szolgálatától, melynek érdekeit utolsó lehelletéig szíven viselte. Buzgó és lelkiismeretes tisztviselőt, őszinte igaz barátot vesztettünk benne.

És most áttérve könyvtárunk gyarapodására, van szerencsém excellentiádnak következőket jelenteni.

Az egyetemi könyvtár 1890-ben 1730 művet, 2242 kötettel, 41 darab apró nyomtatvánnyal szaporodott. E szaporodás legnagyobb részt a rendes évi dotatióból került ki, de ezenkívül adományozás útján is jutott a könyvtár intézetektől és magánosoktól munkák birtokába, nevezetesen: a magy. kir. és osztrák cs. kir. kormányoktól, a magyar országgyűlés mindkét házatól, bosznia-hercegovinai cs. és kir. miniszteriumtól, az angol kormánytól, az olasz kir. és svéd kir. kormánytól, a belga kir. kereskedelmi miniszteriumtól, a Magy. Tud. Akadémiától, Magyar Történelmi Társulattól, Erdélyi Múzeum-Egylettől, Földtani Társulattól, Hunyadmegyei Történelmi Társulattól, Kolozsvári egyetemtól,

fővárosi statisztikai hivataltól, Franklin Társulattól, a főt. püspöki kartól, Simor János bibornok-érsektől, Haynald Lajos kalocsai bibornok-érsektől, Schlauch Lőrincz nagyváradai püspöktől, Roskoványi Ágost nyitrai püspöktől, Zalka János győri püspöktől, Bende János besztercebányai püspöktől, Fraknói Vilmos cz. püspöktől. A nyomdák közül: a magy. kir. állami és egyetemi, a debreczeni, kecskeméti és pozsonyi küldték be egyes kiadványaikat. Magánosok közül: Pór Antal és Babics kanonokok, Eltz Károly gróf Rajna melletti Eltzwikból, Emich Gusztáv, Helleberg C. G. Cincinnatiból, Kingsbury Fr. Londonból, Ormós Zsigmond, dr. Thallóczy Lajos stb. küldtek egyes adományokat.

A külföldi könyvtárakkal és tudományos intézetekkel 1890. évben előfordult érintkezéseinket a következő jegyzék tünteti fel:

- A *baseli* egyetemi könyvtárral,
- a *bécsi* cs. és kir. tud. Akadémiával,
- a « « « « *egyetemi* könyvtárral,
- a « « « « *udvari* «
- a « « « « *Familien-Fidei-Corniss-Bibliothek*-kal,
- a *berlini* kir. könyvtárral,
- a « « egyetemmel,
- a *boroszlói* városi könyvtárral,
- a *bruxellesi* kir. egyetemmel,
- a *calcuttai* «*Royal Botanic Garden*»-nel,
- a *csernoviczi* cs. és kir. egyetemi könyvtárral,
- a *cilli-i gymnasium*-mal,
- a *firenzei* «*Biblioteca Nazionale Centrale*»-val,
- a *frankfurti* (Rajna melletti) városi könyvtárral,
- a *freiburgi* egyetemi könyvtárral,
- a *gandi* állami egyetemi könyvtárral,
- a *göttingai* kir. « «
- a *grácsi* cs. és kir. « «
- a *greisswaldi* kir. » «
- a *herborni* «*Priester Seminar*»-i könyvtárral,
- a *helsingfors*i cs. egyetemi «
- az *innsbrucki* cs. és kir. egyetemi «
- a *kopenhágai* kir. « «
- a *krakói* cs. és kir. « «
- a *kremsmünsteri* apátsági «

- a *lipcsei* kir. egyetemi könyvtárral
 a *lembergi* cs. és kir. egyetemi «
 a *lembergi Osselinsky*-féle intézettel,
 a *leydeni* kir. egyetemi könyvtárral,
 a *lillei* « «
 a *lundi* kir. egyetemi könyvtárral
 a *montpellieri* « «
 a *müncheni* bajor kir. «
 a *párisi* «*Bulletin de la société général des prisons*»-nal,
 a *prágai* cs. és kir. egyetemi könyvtárral,
 a *prágai* «*Landesarchiv für Böhmen*»-nel,
 a *római* «*Victor Emanuel*» könyvtárral,
 a *rostocki* egyetemi «
 a *salzburgi Szt. Benedekrendi* «
 a *Smithsonian Institut*-tal *Washingtonban*,
 a *stocholmi* kir. állami levéltárral,
 a *tübingai* kir. egyetemi könyvtárral,
 az *utrechtii* kir. « «
 az *upsalai* kir. « «
 a *würzburgi* « «
 a *saragossai* kir. « «

Hazai intézeteink nagy számmal veszik igénybe könyvtárunkat, viszont mi is több könyv- és levéltárból kölcsönöztünk ki tudományos könyveket és kéziratokat.

A helybeli forgalmat s a látogatási jegyeket igénybe vevők foglalkozási ágát tekintve, a túllapon levő táblázatok mutatják ki, megjegyeztetvén, hogy az I. táblázat csak az olvasóterem forgalmát tünteti fel, s a tanári, a hirlap- s a szakemberek számára fenntartott dolgozó-szobák forgalma — mely szintén jelentékeny volt — abba nincs befoglalva.

Budapest, 1890. december 31.

Nagyméltóságodnak

alázatos szolgálója

Szilágyi Sándor,
 az egyetemi könyvtár igazgatója.

Az egyetemi könyvtár olvasó-termének forgalma
1890-ben.

Hónap	Olvasók összege	A használt művek szakok szerint									A használt művek összege
		A.	B.	C.	D.	E.	F.	G.	H.	J.	
Január . . .	3324	3	758	209	865	346	130	412	622	352	3697
Február . . .	4725	5	1168	241	1017	636	166	590	818	447	5088
Márczius . .	4515	6	1294	259	964	548	92	603	662	436	4864
Április . . .	2797	3	788	144	501	314	117	393	480	251	2991
Május	2081	9	653	110	380	292	68	271	277	197	2257
Junius . . .	414	3	150	10	61	58	10	38	62	53	445
Szeptember .	2327	6	526	120	416	205	80	394	434	314	2495
Október . . .	5298	25	1507	209	1551	677	187	1032	1128	654	6970
November . .	6509	34	1655	224	1756	785	265	806	1109	424	8758
Deczember .	4767	13	1272	146	1387	458	198	491	752	394	5111
Összesen . .	36757	107	9771	1672	8898	4319	1313	5030	6344	3522	40976

Az olvasó-terem június 15-től szeptember 15-ig zárva volt.

Házon kívül 1409 kikölcsönző 4503 művet használt.

**Az egyetemi könyvtár olvasótermét látogatók foglalkozási
ág szerinti kimutatása 1890. évben.**

Jog- és államtudományhallgató	746
Orvostanhallgató	521
Bölcészettanhallgató	220
Gyógyszerészettanhallgató	34
Hittanhallgató	15
Műegyetemi hallgató	123
Közép- és szakiskolai tanuló	56
Állatorvostanhallgató	8
Jog- és államtudományi szigorló	49
Orvostani szigorló	91
Bölcészeti szigorló	1
Ügyvédjelölt és joggyakornok	122
Tanár- és tanítójelölt	14
Magánzó	10
Hivatalnok	75
Hirlapíró és író	12
Tanár és tanító	20
Ügyvéd	10
Orvos	13
Lelkész	1
Katonatiszt	—
Kereskedő	3
Mérnök	5
Művész	6
Vegyész	—
Műiparos	2
Gazdász	2
Gyógyszerész	1
Osszesen	2262

— **A M. T. Akadémia könyvtára állapota és rendezése 1890-ben.** A rendezett tudományszakok száma: 51; a bennök foglalt munkák száma összesen 45,515; az egyes szakok munkáinak száma a következő kimutatásból látható:

Nyelvtudomány 1,509, Magyar nyelvtudomány 355, Magyar irodalom 2,030, Régi magyar irodalom 631, Keleti irodalom 718, Görög irodalom 693, Latin irodalom 825, Classica philologia 530, Új-latin irodalom 556, Olasz irodalom 200, Francia irodalom 612, Germán irodalmak 1,254, Szláv irodalmak 406, Incunabulák 355, Bibliographia 662, Széptudomány 447, Philosophia 1,119, Theologia 892, Paedagogia 1,249, Politika 2,212, Magyar Politika 1,262, Jogtudomány 1,050, Magyar jogtudomány 1,321, Magy. Országgyűlések 95, Statisztika 499, Történelem 5,354, Magy. történelem 2,650, Életírás 2,115, Régészet 972, Éremtudomány 175, Hadtudomány 582, Matematika 872, Természettudomány 135, Természettan 758, Vegytan 405, Természettörténet 94, Földrajz 1,017, Magy. földrajz 396, Térképek 925, Utazás 1,076, Ásványtan 503, Növénytan 355, Állattan 465, Anthropologia 245, Orvostudomány 2,293, Gazdászat 1,331, Encyclopaedia 139, Akadémiák és társulatok kiadványai 268, M. T. Akadémia kiadványai 347, Külf. folyóiratok 189, Magy. folyóiratok 372, összesen 45,515.

A betűrendes címjegyzék ez évben is folytattatott. Eddig 25 szakban levő könyvekről készült teljesen czímmásolat. Három szak befejezéshez közeledik. Ez évben 16,000 czédula készült, melyhez hozzáadva a múlt évi eredményt, a czédulák száma 33,800-ra megy.

Ezenkívül a rendes folyó munka és a szakkatalogusok készítése is tovább haladt.

A szak-katalogusok köteteinek száma 91.

A könyvtár gyarapodása a járulék-napló kimutatása szerint, következő:

166 külf. akadémiaival, külf. és hazai tud. társulattal folytatott csere útján, valamint testületektől:	506 mű	415 kötet	300 füzet
Magánosok ajándékából	130 »	53 »	88 »
29 nyomda köteles példányaiból	865 »	354 »	779 »
Az Akadémia saját kiadványaiból	57 »	64 »	76 »
Vétel útján.	293 »	403 »	56 »

Az összes gyarapodás: 1851 mű, 1289 kötet, 1299 füzet. Ehhez járul 139 külföldi és hazai folyóirat és ujság.

A könyvtár olvasótermében 1890-ben 7938 egyén 10,831 művet használt. Házon kívül 142 egyén 612 művet kölcsönzött ki. Összesen tehát 8550 egyén 11,443 művet használt.

A *kézirattár* rendezése ez évben is folyt. A rendezett szakok a következők:

Régi és újabb írók kézíratai című szakban az ivrétfü kötetek szaporodása 18-tól 22-ig, szaporodás 4 kötet; 4rétüeké 121-től 124-ig, szaporodás 4 kötet. *Magyar nyelvtan* ivrétfüekben egy szaporodás; 4rétüeké —; 16rét egy szaporodás. *Vegyes* ivrét szaporodása egy szám 59; 4rétben 93-tól 96-ig, a 95. szám alatt I—XVII kötet, együtt 20. *Történelem* ivrét 231-től 236-ig, szaporodás 6; 4rétü 182-től 198-ig, szaporodás 17. *Történelem segédtudományai*: *Diplomatica* 4rét szaporodás egy szám. *Statistika* 4rét gyarapodás egy szám; 8rét szaporodás egy szám. *Időtan* (Chronologia) 4rét egy szám. *Jogtan* című szakban gyarapodás ivrét 96—99 szám, gyarapodás 4; 4rét 81. számból 4 kötet, szaporodás 4. *Magyar Codex* című szakban gyarapodás 4rét 17. és 30. szám, szaporodás 2. *Latin codex* című szakban gyarapodás ivrét egy szám, szaporodás 1. Most van rendezés alatt az *Egyház* és *Bölcsélet* című szak. Van belőle rendezve 39 kötet, 4rétben 85 kötet, nagy 8rétben 11 kötet, kis 8rétben 14 kötet, 12rétben 1 kötet. A *kézirattár* gyarapodása összesen: 220 kötet. *Ajándékozás útján*: Ősírásunk olvasásterve, *Némäti Kálmán* «magyar nevelő» adománya; ABÉCZÉ oktatóstér, ugyanattól. *Graf von Hadik*, Feldmarschall-Lieutenant stb. Regiments-Correspondenz-Protocoll vom J. 1819. *Somogyi László* munkái, I—II. köt. Elbeszélések. *Vásárlás útján*: Kilencz darab keleti könyv. 3 török levél. — Szemere Bertalan egy levele 1837. évi augusztus 30-áról Aachenből szülőihez.

A kézirattár használása. Az Akadémián kívül kéziratokat használt 38 tudós, benn 75 tudós, író, egyetemi ifjú és más tudománykedvelő. A kik az Akadémia *kézirattár*ából rendeznek kiadásokat, sűrűn látogatták a *kézirattárt* s nagy számú kéziratot sokszor vettek ki és használtak. Idegen látogatók is kielégítő számban voltak.

— **A Somogyi-könyvtárnak 1889—90. évi forgalmáról,** illetőleg a 7-dik évfolyam alatt való használatáról, a könyvtár gyarapodásáról, nemkülönbén a czímtározási és egyéb munkálatok előhaladásáról szóló jelentésemet van szerencsém a következőkben előterjeszteni:

I. A könyvtár használata.

Habár tisztogatási munkálatok miatt a múlt évi július és augusztus hónapok alatt a könyvtár zárva volt is, egyeseknek komolyabb tanulmányozásra az alkalom, mint máskor, úgy ekkor is meg volt adva.

Szeptember hó 1-én az olvasóterem újra megnyitvatván, a folyó évi június hó 30-ig, összesen 243 látogatási napon át az olvasók száma 3045 volt, a kik közül 87 a délelőtti, a többi pedig a délutáni időszakban használta a könyvtárt.

Az olvasók összesen 3417 művet használtak.

A könyvtár-látogatásokról egyébként a túloldalon levő táblázatos kimutatást van szerencsém közölni.

E táblázat kapcsán megjegyzem, hogy összesen 297-re terjed azon olvasók száma, a kik a könyvtárt a hétfő és csütörtöki napokon a 6 óra után való nyitva-tartási időszakban is használták. És pedig: szeptemberben 38-an, októberben 39-en, novemberben 35-en, decemberben 26-an, januárban 42-en, februárban 33-an, márciusban 52-en, áprilisban 17-en, májusban 7-en és júniusban 8-an.

A fentebb kitüntetett 3045 olvasó közül foglalkozás és társadalmi állás szerint volt:

15 lelkész; használt: 36 művet (2 hittudományi, 3 jogi, 3 államtudományi, 15 történelmi, 4 nyelvészeti és 9 encyclopaedikus munkát).

186 tanár és tanító; használt: 357 művet (4 hittudományi, 6 jogi, 6 államtudományi, 1 orvosi, 75 természettudományi, 17 bölcsészeti, 202 történelmi és földrajzi, 10 nyelvtudományi s 36 vegyes tartalmú munkát).

2503 tanuló; használt: 2509 művet (2 hittudományi, 15 jogi, 152 államtudományi, 11 orvosi, 271 természettudományi és menyenyiség-tani, 27 bölcsészeti, 1115 történelmi s földirati, 663 nyelvészeti és szépirodalmi és 231 vegyes tartalmú munkát).

21 író; használt: 36 munkát (24 hirlapot, 3 természettudományi, 1 bölcsészeti, 4 történelmi és 4 vegyes tartalmú munkát).

4 művész; használt: 5 munkát (4 hirlapot és 1 szépművészeti munkát).

32 ügyvéd; használt: 41 művet (3 jogi, 15 államtudományi,

Év és hó	Hány nap volt nyitva	Az olvasók száma				Az olvasók		Használt művek száma
		d. e.	d. u.	összesen	átlag	legnagyobb	legkisebb	
								száma
1889. szeptemb.	26	5	297	302	$11\frac{16}{26}$	39	3	360
» október	27	11	641	652	$24\frac{4}{27}$	55	7	677
» november	25	9	298	307	$12\frac{7}{25}$	21	2	375
» deczemb.	22	13	297	310	$14\frac{2}{22}$	31	5	366
1890. január	24	4	296	300	$12\frac{12}{24}$	32	3	343
» február	24	19	433	452	$18\frac{20}{24}$	40	4	491
» márczius	25	16	257	273	$10\frac{23}{25}$	23	2	316
» április	22	5	182	187	$8\frac{11}{22}$	14	2	209
» május	24	5	140	145	$6\frac{1}{24}$	21	2	158
» június	22	—	117	117	$4\frac{21}{24}$	10	1	122
Összesen	243	87	2958	3045	$12\frac{43}{81}$	—	—	3417

11 természettudományi, 8 történelmi, 1 szépirodalmi és 3 vegyes tartalmú munkát).

5 *katona*; használt: 7 munkát (4 természettudományi, 1 történelmi és 2 szépirodalmi munkát).

37 *törvényhatósági tisztviselő*; használt: 40 munkát (11 államtudományi, 10 földirati, 6 szépirodalmi és 13 vegyes tartalmú munkát).

21 *állami tisztviselő*; használt: 40 munkát (6 jogi, 3 állam-

tudományi, 2 természettudományi, 1 bölcsészeti, 13 történelmi s földirati, 4 szépirodalmi és 11 vegyes tartalmú munkát).

69 magántisztviselő; használt: 92 munkát (1 hittudományi, 2 természettudományi, 2 bölcsészeti, 37 történelmi s földrajzi, 31 szépirodalmi és 19 vegyes tartalmú munkát).

5 orvos és 1 gyógyszerész; használt: 6 munkát (4 orvosi, 1 természettudományi és 1 vegyes tartalmú munkát).

3 gazdálkodó; használt: 3 munkát (1 természetrajzi s 2 szépirodalmi munkát).

7 építész; használt: 7 munkát (6 természetrajzi, 1 történelmi munkát).

100 kereskedelmi vállalkozó és hivatalnok; használt: 101 munkát (3 hirlapot, 1 technologiai, 1 bölcsészeti, 4 történelmi s földrajzi, 84 szépirodalmi és 8 vegyes tartalmú munkát).

93 házbirtokos és magánzó; használt: 94 munkát (1 jogit, 7 hirlapot, 1 orvosi, 6 természettudományi, 14 történelmi és földirati, 35 szépirodalmi és 30 vegyes tartalmú munkát).

43 nő; használt: 43 munkát (1 szépművészeti, 2 történelmi 16 szépirodalmi, 24 vegyes tartalmú művet).

Egybehasonlítva az idei forgalmat a múlt évvel, a látogatók száma ez idén 1195-tel több, s míg utóbb a napi átlag 12^{43}_{81} volt, addig az a múlt évben csak 9^{63}_{248} -ra rugott. A látogatók számának ezen szaporulata a tanuló ifjúságnál 910-re rug s 285 pedig a más állású látogatókra esik.

Az olvasókon kívül a könyvtár helyiségeit és berendezését a lefolyt évben összesen 471-en tekintették meg és pedig 367 férfi és 104 nő, kik túlnyomó részben átutazó idegenek voltak. Az idegenek látogatásainak zöme az augusztus hó folyamára esik.

A múlt évi július és augusztus havi szünet alatt a könyvtár III., V. és VI. számú helyiségeiben elhelyezett könyvek kerültek a vizsgálat és tisztogatás alá.

II. A könyvtár gyarapódása.

Az elmúlt év folyamán a könyvtár kiváló mérvben gyarapodott. A könyvtár alapítójának, boldog emlékű Somogyi Károly apátkanonok hagyatékából a város közönsége az örökösöktől

600 frt vételárban egy 27 ládában elhelyezett gyűjteményt vásárolt meg, a mely gyűjtemény megszerzése által többrendbeli csonka mű kiegészítést nyert.

E gyűjteményből eddig a könyvtárba mintegy 2000 mű (3100 kötet) lett bekebelezve, — míg a szerzemény többi része duplumokra esik.

Gyarapodott még a könyvtár a Szluha Ágoston főkapitány és könyvtár-bizottsági tag hagyatékából 135 frt 46 kron vásárolt szép gyűjtemény megszerzése által is.

Mindezekon túl egyesek és intézetek adományából az elmúlt év alatt a könyvtár összesen 551 kötetből álló 378 művel gyarapodott. Az egyesek adományából különösen özv. Lázár Mórné szül. Deutsch Flórának 50 kötetből, dr. Löw Immanuelnek 22 kötetből, özv. Pulitzer Ignácznénak 198 kötetből álló adományát említem fel, — az intézetek közül a «Magyar földrajzi társulat»-nak, az «Orsz. statisztikai hivatal»-nak, a «M. kir. természettudományi társulat»-nak, a «Földtani intézet»-nek, a «Magy. mérnök- és építész-egylet»-nek, a «M. tud. Akadémia»-nak stb. adományairól, úgy végül Szeged város tanácsának 26 kötetből álló adományáról emlékezem meg.

A fentebb említett Somogyi és Szluha-féle hagyatékokból való beszerzésekre a könyvtár évi 1000 frt beszerzési alapjából tehát 735 frt felhasználtatván, új művek beszerzésére és kötésekre már csak 264 frt 56 kr. állott rendelkezésre, sőt ezen összeg is a múlt év második feléről 63 frt könyvkötési és 201 frt 54 kr. könyvárushi számlával már előre megterhelve lévén, a beszerzéseket ezen körülménynél fogva a lehető legszűkebb korlátok közé kelle szorítani.

Igy az új beszerzéseket a vegyes tartalmú folyóiratok és szemlék egynémely testesebb kiadványainál egyelőre felfüggeszteni kelle még azon körülménynél fogva is, mert az illető szakban rendelkezésre álló férőhely már nem volt s az ide tartozó műveket elhelyezni mindaddig nem is lehet, míg a könyvtár folyosójának és az I. számú teremnek berendezése által a szükséges férőhelyek előállításáról gondoskodva nem lesz.

Daczára ezen körülménynek, részint a többes példányok értékesítése útján befolyandó alap, részint a jövő évi költségvetési alap terhére az újabb kiadványokból beszereztetett a múlt év második

felében 30 mű 32 kötettel, a folyó évi június hó végeig pedig 141 mű, 197 kötet- és 77 füzetrel, vagyis összesen 171 mű 229 kötet- és 77 füzetrel.

III. A czímtározási és rendezési munkálatok előhaladása.

Mult évi jelentésemben előadni volt szerencsém, hogy a czímtározás 19,454 műre s illetőleg 41,655 kötetre nézve befejezve van és hogy a czímtározási munka ez év végeig teljesen befejezve lesz.

A Somogyi-féle 27 láda hagyatéki könyv bekebelezése azonban a czímtározási munkálatnak ezen év végeig tervezett befejezését lehetetlenné tette.

Mert az örökösöktől nyert ládalajstromok teljesen használhatetlenek voltak úgy, hogy az egyes ládák felbontása alkalmával a duplumok elkülönítésével a tényleges állománynak megfelelő, egészen új ládalajstromokat kelle készíteni, a mi a czímtározási munkálatok befejezését elhalasztotta.

A ládalajstromok újra készítése mellett a czímtározás tehát csak az adományokra és beszerzésekre, valamint a Somogyi-féle hagyatékból bekebelezendő művekre szorítkozott. Ezekkel együtt a könyvtár czímtározott állománya a f. évi június hó 30-án a következő volt:

A. Hittudományi szak	5,138 mű	8,774 köt.	7,910 drb.
B. Jogtudományi »	1,894 »	2,831 »	2,554 »
C. Államtudományi szak	615 »	1,023 »	947 »
D. Orvostudományi »	1,039 »	1,683 »	1,508 »
E. Menny. és természett. szak	2,007 »	3,754 »	3,535 »
F. Bölcsészet, szépművészeti szak	2,104 »	3,717 »	3,436 »
G. Történelem, földrajzi szak	4,953 »	10,114 »	9,611 »
H. Nyelvészet s szépirod. szak	3,597 »	7,763 »	6,807 »
I. Vegyes szak	601 »	5,515 »	5,342 »

Összesen: . . . 21,948 mű 45,174 köt. 41,650 drb.

Mindezeken túl a diplomoknak egy része — a hittudományi, bölcsészeti és neveléstani szakok — az értékesítés céljából cédulázva lett. Az ide vágó művek száma 882-re s illetőleg 1602 kötetre rúg, a melyek legközelebb értékesítendőek lesznek.

Az iktatóba a mult év végeig beérkezett 164, valamint a folyó évi július 1-ig beérkezett 100 ügy, mind elintéztetett.

Ezúttal kiemelem azt is, hogy a könyvtár folyosójának és I. számú helyiségének megfelelő berendezése iránt a könyvtári bizottságnak 1886-dik évi előterjesztését a tekintetes városi tanácsnál ismét megújítottam, s ezúttal is hangsúlyozom, hogy a javasolt fölszerelések és berendezések fogamatba vétele oly annyira halaszthatatlan, hogy különben a kezelésben leküzdhetetlen zavarok fognak bekövetkezni.

Szegeden, 1890. július 15-én.

Reizner János,
könyvtár-igazgató.

— **A debreczeni ev. ref. főiskola nyilvános olvasóterme.** Régóta érzett hiány pótolgatott, s Debreczen művelődése s a tanuló ifjúság szellemi niveaujának emelése érdekében igen fontos lépés tétetett, midőn a ref. collegium anyakönyvtára mellett berendezett nyilvános olvasóterem 1890. február 15-én átadatott a közhasználatnak. Már 1867. évben¹ érezte egy ily olvasóterem szükséges voltát a főiskola ügyeit intéző Tiszántúli Egyházkerület, a mennyiben ily óhajnak látszik kifejezést adni az általa ekkor hozott könyvtári szabályok azon záradéka, mely szerint azok addig érvényesek «míg a könyvek kiadását, *könyvtári olvasóterem* létesítése szükségtelenné vagy gyérebbé tenné». Ez időtől fogva majd minden egyházkerületi gyűlésen szóba hozatott annak felállítása. A legfontosabb lépés azonban annak felállítása érdekében Géresi Kálmán tanár s főkönyvtárnok tette az 1879-diki ápril havi közgyűlés elé tett nyomós jelentésével, melynek indokait megczáfolni, előle kitérni, vagy a munkálatok megkezdését utána még tovább is halogatni nem lehetett. E jelentés előadván, hogy a főiskolai könyvtár oly rohamosan gyarapszik, hogy a könyvek számára némely szakoknál nem sokára hely sem fog lenni, sőt sok szak-

¹ Az olvasó-terem felállításának történetére vonatkozó adatokat lásd: Az ev. ref. Tiszántúli Egyházkerület jegyzőkönyvei 1867-dik év II. közgyűlés 176. szám, 1874. II. 253. sz., 1875. I. 56. sz., 1879. II. 216. sz., 1883. II. 258. sz., 1884. II. 275. sz., 1886. I. 87. sz., II. 331. sz., 1887. I. 101. sz., 1888. II. 342. sz., 1889. II. 353. szám. Debreczeni akadémiai Évkönyv 1882—3. 75. lap 1889/90-évről 21—22. lap.

nál már nincs is, — arra pedig, hogy a könyvthékák újból átalakítsanak, hogy a könyvek benne két sorban legyenek elhelyezhetők, még most egyelőre szükség nincs: indítványozza, hogy segítsen úgy az Egyházkerület e dolgon, hogy állíttasson fel egy nyilvános olvasótermet 8—12 ezer kötet könyvvel, mely így mintegy kézikönyvtáruul szolgálna s nagyon megkönnyítené az anyakönyvtár használatát. Az Egyházkerületi közgyűlés magáévá tevén e nézetet s meggyőződven az olvasóterem felállításának halaszthatatlanul szükséges voltáról: ez ügy tárgyalására s véleményadásra külön küldöttséget nevezett ki. Ettől kezdve Balogh Ferencz igazgatói jelenléteivel, de főleg Géresi Kálmán, kinek legjobban szíven feküdt ez ügy, mindent elkövettek, hogy a felállítás minél előbb megtörténjék. 1885. évben a városi tanács is felszólíttatik, hogy pártolja s karolja fel e közérdekű intézményt, mint a melynek különben is a városi közönség művelése lebeg első sorban s kiváltkép szeme előtt s a melynek szükségét oly élénken érzi nemcsak a főiskola ifjúsága, hanem a városi közönség is. E felhívásnak lett annyi sikere, hogy 1886-tól számítva évi 200 forint segély szavaztatott meg, mely 200 frt 1890-ben aztán 300 forintra emeltetett.¹ 1886-ban a főiskola anyagi ügyeit intéző gazdasági tanács kimutatta az alapot, melyből a felállítási költségek fedeztessenek, s ezzel a felállítási (teremátalakítási stb.) munkálatok tényleg megkezdettek. Előbb ügy terveztetett, hogy az anyakönyvtár keleti végénél levő énekerem s tanuló-szoba alakíttatik át, de a VIII. gymnasiumi terem e célnak inkább megfelelő levén: ez alakíttatott át s rendeztetett be olvasóteremmé. Valamint elejtetett a terv azon része is, hogy az anyakönyvtár csigalépcső segélyével összeköttessék az olvasóteremmel. Egyszersmind az 1888. április havi egyházkerületi gyűlés azt is kimondta, hogy ha a szükség úgy kíváná s a mostani egy terem szűknek bizonyulna, a IV. akadémiai terem is hozzá lehet venni.

1889. szeptember 8-án fejeztettek be véglegesen az átalakítási munkálatok. A terem nagyságáról némi tájékoztatásul szolgáljon az, hogy egyszerre 12 asztal mellett 40 olvasó dolgozhatik kényel-

¹ Hogy mily különbözőkép fogja fel egy ily intézmény fontosságát más város előljárosága, elég világosan mutatja az, hogy Szeged városa 4000 forintnál többet áldoz évente könyvtárára s olvasótermére s Debreczen városa elégnek tart 300 forintnyi segélyezést.

mesen. Az olvasóterem használatára szánt művek az anyakönyvtárból hozattak le, csak a nevezetesebb, olvasásnak inkább örvendő újabb művek válogattatván ki minden szakból. A művek szakszerű elhelyezésénél (minden szakban azon kívül a szerzők nevének szoros betűrendje szerinti rendezés is keresztül vitetvén) az anyakönyvtár szakrendszere tartatott meg, csakis ez által lehetővé kikerülni azt, hogy az anyakönyvtár szakbeosztásában zavar álljon elő. Összesen 3509 mű (köztük 70 folyóirat) szállított le 7430 kötetben. Az egyes szakok következő rendben vannak képviselve: *A)* Egyetemes encyclopaedia. (Vegyes tárgyú művek.) *B)* Gyakorlati hittan. *C)* Elméleti hittan. *D)* Egyetemes egyháztörténelem. *E)* Szentírás magyarázástan. (Exegetica.) *F)* Theologiai encyclopaedia (Vegyes tárgyú hittani művek. Patristica.) *G)* Classica literatura, keleti irodalom s nyelvészet. *H)* Magyar szépirodalom, irodalomtörténet, nyelvészet s fordítások. *I)* Magyar történelem s egyháztörténet. *K)* Egyetemes történelem. *L)* Magyar jog. *M)* Egyetemes jog. *N)* Böcsészet. *O)* Mér- és természettan. *P)* Természetrájsz, gazdasági művek. *Q)* Orvostudomány. *R)* Neveléstudomány. *S)* Külföldi újabb irodalom. *T)* Földrajz és Útleírás.

1890. február 15-ikén fejeztettek be végleg a berendezési munkálatok s ekkor nyitattott meg s adatott át az így teljesen felszerelt olvasóterem a közhasználatnak. Egyelőre, míg a könyvtárnoki s könyvtárszolgái állás rendszeresítve nem lesz s meg nem valósul az, a mit az egyházkerületi küldöttség javaslatul az 1875. áprilisi közgyűlés elé terjesztett, t. i. hogy a könyvtári hivatal ügy szervezendő, hogy a főkönyvtárnokra semmi egyéb ne legyen bízva, mint a könyvtár ügye (most egyszersmind akadémiai tanár) s ez akadémiai tanári fizetéssel láttassék el és mellé segédkönyvtárnok és szolga adassék — heti három délután 3—7 óráig áll nyitva a közönség használatára, habár tanárok s tudományos célból búvárlók mindennap használhatják 9—12 délelőtt s 3—6-ig délután. Továbbá az olvasóközönség közvetlen használatára az olvasóteremben elhelyezett könyvek állanak ugyan, de azért az anyakönyvtár könyvei is kikérhetők olvasás végett, ha előlegesen be lett jelentve.

Az olvasótermi alapszabályok, melyek a M. T. Akadémiai könyvtár közolvasótermi szabályainak szemmeltartásával készültek s megerősítést nyertek, a következők:

A debreczeni ev. ref. főiskola nyilvános olvasótermének szabályai:

1. §. A nyilvános olvasóterem egyelőre nyitva áll hétfőn, szerdán és szombaton, délután 3—7 óráig.

2. §. Az olvasóterembe belépés előtt felsőruha, kalap, pálcza stb. az előszobában, az oda rendelt szolga őrizetére bízandó.

3. §. A könyvki kölcsönzés az e célra nyomtatott «Kérőlap»-ön történik, melyen pontosan kitöltendő az ott levő rovatok: «Szakjegy. A könyv szerzője, címe, kötetszám. Kikölcsönzési idő. Kivevő neve s állása.» E kérőlap ellenőrzés végett az olvasóterem tisztviselőjénél marad.

4. §. Egy olvasónak egy mű, összes művekből vagy folyóiratokból egy kötet, illetőleg egy évfolyam adatik ki egyszerre. Komoly tanulmányozásnál, hol több adatok összehasonlítása stb. céljából egyszerre több mű, vagy idegen nyelvű műhöz szótár szükséges, kivétel tétetik.

5. §. Egy mű beadása után másik is kölcsönözhető ki; de tervetlen, pusztá kapkodást eláruló követelések visszautasíttatnak.

6. §. A könyvvállványok előtt az olvasandó könyv kiszemelése céljából álldogálni nem szabad; e célra minden asztalnál könyvjegyzék áll az olvasó közönség rendelkezésére.

7. §. Használat után a kivett mű beadatik a könyvtári tisztviselőknak, kik azt átnézik s beadását a beadó szemé láttára jelzik.

8. §. A használt mű bepiszkolása, vagy lapjainak jegyzék gyanánt behajtogatása a könyv ujonnan megvételével büntetetik.

9. §. Mindennemű rendzavarás, zajcsinálás, akár egymás között, akár a tisztviselőkkel fenhangon való beszélgetés tiltva van.

10. §. Minden olvasó tartozik a könyvtári tisztviselők figyelemztetésének készséggel engedelmeskedni.

A debreczeni ev. ref. főiskola nyilvános olvasótermének
forgalma 1890-ben.

Hónap	Hány nap volt nyitva	Az olvasók				A használt művek száma								
		leg-nyolgyobb	leg-kisebb	összes	átlagos	szakok szerint					nyelv szerint			Összesen
						Hittan	Jogtan	Történelem	Természettan és rajz	Bölcsészet	Szépirodés nyelvtan	Magyar	Idegen-nyelvű	
száma														
Február . . (15—28)	6	66	27	253	42 ⁷ / ₆	34	18	55	30	1	159	261	36	297
Márczius .	14	75	31	732	52 ⁴ / ₁₄	50	34	164	103	2	562	839	76	915
Április . . .	11	53	14	323	29 ⁴ / ₁₁	46	13	46	48	2	246	353	48	401
Május . . .	11	34	18	275	25	14	21	50	41	10	196	312	20	332
Junius . . .	13	19	7	180	13 ¹¹ / ₁₃	2	5	47	32	3	127	202	14	216
Julius	11	19	8	133	12 ⁴ / ₁₁	—	3	41	10	11	90	139	16	155
Augusztus	9	21	14	157	17 ⁴ / ₉	—	5	23	8	9	138	169	14	183
Szeptemb.	10	40	11	212	21 ³ / ₁₀	15	31	45	17	11	143	211	52	263
Október . .	13	67	17	541	41 ⁸ / ₁₃	58	30	63	44	22	434	559	92	651
November	13	60	17	618	47 ⁷ / ₁₃	47	33	52	81	15	492	656	64	720
Deczember	12	60	12	425	35 ⁵ / ₁₂	23	16	41	39	21	369	476	33	509
Összesen	123	—	—	3849	31 ³⁶ / ₁₂₃	289	209	627	453	107	2956	4177	465	4642

1. **Jegyzet.** Az olvasók «legkisebb számát» mindig a hétfő délután adta, a mikor a tanuló ifjuság a tanórák miatt nem látogathatta az olvasótermet.

2. Ezen kívül tanárok s oly egyének által, kik körülményeiknél fogva nem használhatták az olvasó-termet, kikölcsönöztetett 344 mű 623 kötetben.

3. A 3849 olvasó közül:

A városi közönségre esik	161
Hittanhallgató	439
Joghallgató	495
Tanítóképezde, gymnasium, reáltanoda, kereskedelmi iskola növendékei	2754
Összesen	3849

Dézi Lajos,
segédkönyvtárnok.